
Sántha József

A TÉLGYŰLŐ

Egy egész életében terhes asszony, aki sohasem szült, mondtuk: hat hónapos terhes, nyolc hónapos terhes, aztán kissé feszengve: ez az asszony valójában már tizedik hónapban van. Valami megakadhatott, nem működik a természet rendje. Ám mindez nem volt igaz, a gondos orvosi ellenőrzés bebizonyította, hogy a csecsemő egészséges, csak végképp a méhbeli élethez akklimatizálódott. Minden szervecskéje, testének gömbölyödő, majd érettebben vékonyodó alakja azt mutatta, hogy új helyszínt választott, az egyedfejlődés egy eddig ismeretlen formáját, amelyben képes méhen belül az emberi életet a maga teljességében leélni.

Sokáig önnön tudatlanságunk és előítéleteink foglyaiként nem akartuk újabb és újabb kérdésekkel megzavarni az önmagában is kissé tanácstalannak tűnő anyát, akinek a sors azt a furcsa szerepet szánta, hogy gyermeke nem fogja soha a mi világunkat megpillantani, nagy védettségben belül él, mégis mintegy börtönben, valami genetikai eltévelyedés következtében képtelen az élve születésre, de a születés aktusa, mint olyan, semmiképpen nem hátráltatja – akkor legalábbis úgy tűnt számunkra –, hogy egy láthatatlan életet éljen, akár a vakondok, amelyről keveset tudunk ugyan, hiszen a föld alatt tenyészik, mégiscsak a természet szerves részeként láthatóan minden, a fajt veszélyeztető nehézség nélkül képes az életben maradásra. Amiben élünk, a pillanat sosem nevezhető tökéletesnek, mintha egy előző paradicsomi állapot lassú sorvadása lenne, amelynek diribdarabjait még sokáig szeretnénk visszailleszteni, helyére tenni. Csakhogy elmúlnak azok az érzékenységek, amelyek az efféle valóságot még hiányként tartják számon. Cselekedeteink is jobbára már csak megbánásaink árnyaiként élnek tovább bennünk.

Egy meghívás a közben Constantinnak keresztelt fiúgyermek első születésnapjára végképp tanácstalanná tette a szülők köré fonódott baráti kört, hiszen volt torta, pompás ünnepi vacsora, csak maga az ünnepelt nem volt sehol, és az este során azon kívül, hogy pezsgővel koccintottunk az egészségére, jöttek a megfoghatatlanul semmibe enyésző és kínosan személytelen tósztok, miközben az anya kissé megszeppenve simogatta az elmúlt hónapok során enyhén visszahúzódtott, de még így is látványosnak mondható pocakját, mi pedig más-más témákat keresve elkerültünk minden esetlegesen kényelmetlen kérdést, és végül is olyan érzésünk volt, mintha a kis Constantin közben a másik szobában édesdeden aludna.

A dolgok természete szerint nagyon sok idő telt el, amíg valamelyest kezdtünk tisztába jönni ennek az emberileg nehezen felfogható állapotnak minden gyakorlati következményével. Vak fény eluralta lakásukban nem lehetett helye gyermekágyának, szinte semmi tárgy nem emlékeztetett bennünket arra, hogy itt egy boldog csecsemő készülődik a világba való fellépésre, sőt minden ilyen utalás teljességgel el lett törölve, meg lett szüntetve, mintha a lakásuk egyre észrevehetőbb puritánsága is arra figyelmeztetett volna minket, hogy a láthatónál és érzékelhetőnél bensőségesebb helyen járunk, ahol a vonatkozások és az érzelmi irányulások egyre csak befelé, a mélység átható közege felé tartanak, amelybe mi, kívülállók, semmiképpen nem kaphatunk bepil-

lantást. Kissé ritkábban találkoztunk velük az ezt követő hónapokban, hiszen minden őszinte érdeklődésünknek újját állta az a leplezetlen felismerés, hogy kérdéseink jellege semmiképpen nem volt eléggé árnyalt a növekvő gyermek iránti aggodás hagyományosan megfogalmazható finomságaihoz képest. Magunkban úgy gondoltuk, hogy egy meg nem született csecsemő nem elégítheti ki a szülők természetes büszkeségét, hogy a láthatatlan lény minden néven nevezendő tulajdonsága, erénye, ügyessége csak abban a világban értékközpontú, ahol a mindennapjait tölti, szemérmertlenség lenne, úgy gondoltuk, ha a méhében növekvő lény valóságos állapotára rákérdeznénk. A gyermek volt is, meg nem is, és annyiban nem létezett, hogy megkerülve a kényelmetlenség tűnő lényegest, az anya állapotára és ehhez kapcsolódóan a benne már nem is embrionális, hanem szellemi jegyeket föltételezhetően mutató Constantinra csak mint az anya egyik résztulajdonságára kérdezhettünk rá. Föltétlenül indokolt-e, ha a testileg szét nem vált lényekre mint egységre tekintünk, vagy a szemtől szemben egységes személyt valamiképpen leválasztjuk a benne érlelődő új életről. Szemérmességünket végül az anya törte meg, amikor egy baráti összejövetelen, amikor már mi is kezdtünk elfeledkezni az anya méhében formálódó Constantinról, hirtelen azzal állt elő, hogy kétévesen megtanult beszélni, és az egyszerű kifejezések után immár kerek mondatokban válaszol az anyának az ő máslettét feszegető kérdéseire. Kíváncsiságunk nőttön-nőtt, de a bizonyítás, a szülők által követelt próba nagyon is balul ütött ki. Mi, akik abban a meggyőződésben hallgatóztunk a félig meztelenre vetkőzött asszony hasfalánál, hogy vele, a méhben kuporgóval, majd gyermeteg gügyögéssel elbeszélgetünk, végül is csalódnunk kellett, mert némi zuborgáson kívül, amely gyomorműködésre emlékeztetett, semmi értelmes, az emberi hangképzésre hasonlatos beszédet nem voltunk képesek azonosítani. Az anya rettenetes arckifejezését meglátva, azonmód megértettük, hogy egy olyan kísérlet alanyai voltunk, amely először próbálta meg a világra csalogatni a mélyben rejtőzöt, s így a világ elé tárni lényének valóságát. Ha mi nem voltunk képesek határozott jelekként értelmezni a hasfalon túlról kiszüremlő zajokat, akkor valójában megsemmisítettük az asszony abbéli reménységét, hogy a kis Constantin valóságos lény, akinek nemcsak az anyával, hanem a többi emberrel is lehet kapcsolata, hogy ez az egész állapot nemcsak beteges mánia a részéről, hanem társadalmilag elismerhető tény. Kényelmetlen helyzetünkben, a mélyebb fiziológiai funkciók átértelmezése nélkül, valójában egy általunk sosem olvasott műről mondtunk véleményt, amelynek lehetősége, már azáltal is, hogy az asszonyt anyának tekintettük, s így gyermekét, a benne ágyazódót, számunkra átélhetően gyötrelmenek, tudnunk kellett volna, hogy a személyiségének döntő hányadát kitevő Constantin az ő lényének hozadékaként, minden megnyilvánulásában egyforma súllyal van jelen, és hozzá tartozik. Nem gondoltuk egészen át e próba jelentőségét, ezért kegyetlennek tűnhetett határozott elzárkózásunk és értetlenségünk. Hamar rájöttünk ostobaságunkra, s ezen túl gyakran tettünk rá kísérletet, hogy a gyerek állapotáról elbeszélgessünk, kérdéseket intézzünk az anyához, hogyan is gondolja most a kis Constantin sorsának alakulását. Az efféle igyekezetek mindig nagy tapintatot követelnek, tekintetbe kell venni, hogy az asszony hónapokig kerülte ezt a témát, csak ritkán jelent meg a társaságunkban, s a komolyabb beszélgetésektől ekkor is mindig elzárkózott. Nemcsak magunkhoz hívtuk meg rendszeresen a nagy étkű, nyíltszívű férjével együtt, hanem azon voltunk, hogy minden adódó alkalommal meglátogassuk a családot, és valamilyen úton-módon rátereljük figyelmét érdeklődésünk legfőbb tárgyára, a kis Constantinra. Az asszony azonban jó ideig nem állt kötélnek az első, balszeren-

csésén végződött próbálkozás után, s már-már azon voltunk, hogy egyszer s mindenkorra felhagyunk a hol nyíltabb, hol bensőségesebb közeledésünkkel. Miközben mi már-már telítődni szerettünk volna rejtelmeivel, az esztétikai szépség minden árnyalatát fokozottan érezni véltük az asszony gondolkodóan visszafogott öngigazolásában, ő nem akarta, hogy rajta keresztül ismerjük fel és azonosítsuk az önálló életformát immár tudatosan választó Constantint. A férj ugyanakkor a felesége távollétében szívesen beszélt egyetlen gyermekéről, az a mód azonban, ahogy rendszeresen kifejezte magát, azt a gyanúinkat erősítette, hogy csak közvetett értesülései vannak a fiáról, úgy beszélt róla, mint egy távol élő idegenről, akivel a felesége levelezik ugyan, ám ezek a hírek nagyon is másodkézből kaptak, s így számára csak kevés igazi jelentőséggel bírnak. Lehetetlen helyzetére némileg rászögezve, sosem akart a legkisebb mértékben sem olyan jelentést tulajdonítani Constantinnak, amelyek a valóságos dolgokat megkérdőjeleznék, inkább felesége visszafogott boldogságába kapaszkodva próbálta helyzetét a szűkebb és tágabb világban érvényesíteni.

Gyakran tettünk kisebb-nagyobb sétákat a város körüli erdőkben, mindig ügyeltünk rá, hogy a házaspárt a legnagyobb szeretettel és érdeklődéssel fogadjuk, hogy ne érezzék ezt a láthatatlan gyermekük miatti kárpótlásnak, hanem természetes baráti gesztusnak tekintsék. Néhányunknak mindig volt gondja rá, hogy a többórás séták során vagy a tavon való csónakázás közben egyedül maradjon az asszonnyal, és a mellékes témákon kívül sort kerítsen a gyermekek nevelésével együtt járó nehézségek megbeszélésére. Szinte vetekedtünk egymással, hogy ki tud természetesebben bánni vele, ki képes bármiféle újabb információhoz jutni a kis Constantin hétköznapjaira, fejlődésére vonatkozó kérdésekben. A tapasztalatokat folyton megbeszéltük, úgy döntöttünk, hogy egész módszertani stratégiát dolgozunk ki, melyek a feltehető kérdések, s melyek azok, amelyeknek említésekor a fiatal anya hetekre újra csak bezárkózik, és megközelíthetetlen lesz. Társaságunkban voltak ügyesebbek és a természetüknél fogva erőszakosabbak, voltak választékosan csevegők, akik könnyűszerrel bevonták az asszonyt is beszélgetéseinkbe, s voltak csendesebb természetűek, akik órákig sétáltak mellette, anélkül, hogy a lényeges kérdésre terelték volna a társalgást.

Néhány próbálkozás után be kellett látnunk, hogy egyértelmű sikereket azok érnek el, akik a legkevésbé sem tolaikodóak, akik alig-alig érintik a gyermeknevelés gondjait, akik a konyhaművészetről vagy a divatról, a közügyekről vagy éppen a szomorú tragédiákról beszélnek a legszívesebben. A hallgatag asszony ezekben a kérdésekben nyomban nyitottá vált, hosszan mesélt férje kedvenc ételeiről, felajánlotta, hogy meg is tanítja az érdeklődőket ama fogások elkészítésére, amelyeket mi a legkevésbé sem ismertünk. A következő hónapokban aztán bőven volt jelentkező, ki a tekeresztáztalves fortélyaival ismerkedett, hogyan is kell hagymás zsírral, borssal, egyéb fűszerekkel kengetni az egymásra rakott, elnyújtott tézstarétegeket, mások a mártások terén jeleskedtek, s az efféle főzőesték aztán mindig kiadós lakomákkal végződtek, amikor is az elkészült ételeket jó étvágyal elfogyasztottuk.

Figyelmünket nem kerülhette el, hogy az évek során, amit az asszonnyal együtt töltöttünk, egyre csak szikárabb, szárazabb lett, míg a hasa gazdátlan koloncként csüngött alá, s nem kevés ügyességgel próbálta elrejtetni, hogy a tőle teljesen függetlennek ható nyúlványt teste részévé csinósítsa. Néha már-már megfenekleni éreztük minden törekvésünket, hogy a benne fejlődő kis Constantin sorsáról igazi tudás birtokába jussunk. Mindig akadt köztünk azonban valaki, aki újabb ötleteivel arra ösztönzött bennünket,

hogy próbálkozásainkkal ne hagyjunk fel, szerények és kitaratóak legyünk, hiszen végül is mi rontottuk el már a kezdet kezdetén, a kis Constantin első próbálkozásainál, hogy figyelmetlenségünkkel őt örökre az anyja hasába zárva száműztük, s néha a könnyebbnek tűnő utat választva, az apát faggattuk, hogyan is lehetne helyünk ebben a meglepő világban, mintha csak bérletet váltottunk volna, amelynek egyes előadásaira azonban csak ritkán férünk be, s ha már biztosnak is tűnt a zsöllyében a helyünk, csalódással kellett tapasztalnunk, hogy az előadás rendszerint egészen másról szól. Az apa, mintha csak a felesége szárnyaira kötözött Ikarusz lenne, hiteltelenül felesége szavait ismételte, a mozdulatait, amelyek őt is fenntartották, de önnön elhatározása és erőkifejtése nélkül egyre nagyobb mélységektől rettegett, s ezt a kettősséget képtelen volt szavakba foglalni.

Tüllépve első hebehurgya kísérleteinken, immár lélektanilag átgondolt alapokra szeretünk volna helyezni a kis Constantinnal való törődésünket, annál is inkább, mert tudtuk, hogy az anya rendszeresen eljár koncertekre, színházba, s mindazokat a kulturális programokat részesíti előnyben, amelyeknél a hallásnak fontos szerepe van, ahol közvetlenül is tapasztalhatta, hogy a lassan serdülővé váló fiúcska hogyan reagál a külvilág hozzá eljutó ingereire. A másik feltűnő változás volt, amit csak közvetlenül, az apa hébe-hóba elejtett mondataiból tudhattunk, hogy felesége a legújabb, tudományosan is egészségesnek ítélt táplálkozási szokásokat részesíti előnyben, így akarván gyermekének, aki végül is egy eleven test koporsójában élt, hosszú, boldog és kiegyensúlyozott életet biztosítani, hiszen az a szokatlan függőség, amely a gyermeket az anyával összekapcsolta, az egyetlen lehetősége volt, hogy az életkorát az ő életkorának függvényében a lehető legtovább kitolja. Az az ismeretanyag azonban, amelyet gondos kutatásaink során a különböző szakkönyvekből kijegyzeteltünk, és a szakemberekkel való megbeszélések eredményeként magunkba szívtunk, sosem adott még csak megközelítő feleletet sem az ilyesféle bonyolult helyzetekre. Az asszony csak egy idős és már nem praktizáló gyermekorvos tanácsát fogadta el, akinek megrögzöten az volt a véleménye, hogy ha a csecsemő Constantin nem akarta édesanyja méhét a megfelelő időpontban elhagyni, és életét a méhen belül rendezte be, akkor valószínű jó oka volt minderre, és semmiképpen nem kell arra gondolniuk, hogy a gyermek ezáltal boldogtalanabb lenne a hasonló korú, de kint, a világban növekvő kortársainál. A gyermekek előmenetele, fejlődése, a társadalomban elfoglalt helyzete egy ideig csak a szülők hiúságát szolgálja, később pedig relativizálódik minden ilyen megszerzett siker, az ember nem ezeknek a külső mércékkel mérhető dolgoknak a rabszolgájaként jut a boldogság birodalmába, hanem a maga megértett természete szerint, szinte a gondolatai igazolásaként lesz az, aki igazán képes az önkiteljesítésre. Ezeknek az embereknek csak egészen elenyésző töredéke képes a maga igazát, boldogsága esztétikai szépségét a világ számára is érvényesen kinyilvánítani, míg a boldogok a boldogság hormonjait egész életükben a maguk szellemi és testi kiegyensúlyozására fordítják. Mivel mindezt a közben erősen lefogyott, már csak növényeken és tengeri halakon tengődő apa a maga számára sem meggyőző előadásában hallhattuk, azt gondoltuk, hogy szakadás állt be, ellentétek keletkeztek a házasságon belül, s némi keserűséggel az apa, úgy tűnt, lázadozik a láthatatlan fiúnak az anya révén közvetített zsarnoki akarata ellen.

A baráti összejövetelek évtizedeken át folytatódtak, de közvetlenül nem érzékeltük, hogy a házaspár között látható ellentét volna. Mindig roppant fegyelmezettnek és kiegyensúlyozottnak tüntek, s már teljességgel felhagytunk azzal, hogy az anyát gyerme-

ke sorsát illetően sarokba szorítsuk, hogy olyasféle vallomásokra kényszerítsük, amelyek közvetlen tényként megállnák a helyüket Constantin testi és szellemi állapotát illetően. Gyermekeink is lassan növekedtek, ki a tudományok terén, ki a gazdasági életben, mások a családi boldogságban találták meg azt a súlyegyent, amely elfeledhetővé tette számukra, hogy a világi szerepvállalásban ugyan lemaradtak, de ez a belőlük képződött világ megfelel egy teljesebb, személyiségük által hitelesített áltevékenységnek. Akadtak persze olyanok is, akik lassan-lassan eltűntek a látókörünkéből, némiképpen nem tudták a szülők vágyait beteljesíteni, mások kitörtek abból a világból, amely a maga kisszerűségében nem adott lehetőséget a boldogulásukra. Egyesek külföldön kerestek menedéket a roppant erkölcsi követelményekkel előálló szülők előtt, és voltak olyanok is, akikkel a szülők megszakították a kapcsolatot, mert minden értelemben érdemtelennek bizonyultak a további támogatásra. Voltak bűnözők is, különféle szenvedélyek rabjai, korán elborult elmével egy egész életet szanatóriumban töltők, sportolók, akik értek el sikereket, de aztán ez az út sem bizonyult számukra járhatónak.

E kései évek valamelyikében, amikor már gyermekeink nem jöttek velünk ezekre a baráti kirándulásokra, egy hegyi házban töltöttük együtt a szilvesztert. Még mindig megmaradt az a szokásunk, hogy különös gonddal tekintettünk az anyára, aki abban is kitűnt most, hogy láthatatlan gyermeke mellett meg kellett küzdenie egy mind erősebben az alkoholizmusba süllyedő férjjel is. Kapcsolatuk most sem volt ellenséges, inkább szolidan elnéző. Az asszony, közel az ötvenhez, újra csak nagy változáson esett át. Az utóbbi években meghízott, vélhetően nemcsak az ilyen különleges alkalmakkor fogyasztott, újra csak zsíros, számára mindig egészségtelennek tartott ételek, hanem talán az édességek miatt, melyeknek szenvedélyes fogyasztója lett, ami határozottan jobban állt neki, hiszen a hasából kiálló, néha bő méteresre nyújtózó terhet így sokkal nagyobb biztonsággal hordozhatta. Lába megvastagodott, az egész lénye arcának kissé tohonya kifejezése miatt ellenszenvesnek hatott, bár volt benne némi szépség, mintha az örökös terhesség újra csak a szelídség kikutathatatlan vonásait érlelte volna a mélyben. Korán visszavonult, nem vett részt az újév köszöntésében, sem a férje által levezenyelt, némileg túlzott méreteket öltő ivászatokban. Ebben talán az is szerepet játszott, hogy az évtizedek során a baráti társaság néhány tagja fiatalabb feleséggel gazdagodott, az anya régebbi barátnőinek egy része eltűnt, mások elmaradtak, de semmiképpen nem szűntünk meg lelkesedni érte, némiképpen mindannyiunk anyja lett, aki sokszor szerelmi dolgokban is igen bölcs tanácsokat adott a hozzá forduló hájasodó férfiaknak, tönkrement családoknak.

Másnap délben kirándulni indultunk az éjszaka esett vastag hóban. Az erdei úton már voltak járásnyomok, de számára mindez leküzdhetetlen akadályt jelentett. Nagyon gyorsan meg is változtattuk az útirányt, hiszen bármiként is hozzászoktunk az asszony amorf testéhez, észlelnünk kellett, hogy ebben a helyzetben az ő kolonca most már súlyos rablánc, amit ráadásul belül hord, és így, tekintetbe véve a hatalmas csecsemő kilengéseit, mindenféle óvatosság csak az állandó életveszély mellett volt fenntartható. Visszamentünk a tisztásra, a szálloda előtt mutatkozó, hótól megtisztított parkolóba, hogy aztán majd egy rövidebb úton a falu szélén álló kocsmában telepedjünk le. Ekkor egészen különös módon megmakacsolta magát, és amire évtizedek óta nem volt példa, a láthatatlan gyermekére hivatkozva megtagadta a további gyaloglást. Az én gyermekem ki nem állhatja a telet, fordult az őt féltve gyűrűként óvók felé, igazi télgyűlölő, aki félnkségével, természetes eszével semmiképpen nem mondana nemet a létezését

hallgatással és tettelegesséig menő udvariaskodással megtagadóknak. Nem, az én gyermekem nem kísértet és nem is a mindennapjaimban engem akadályozó kolonc. Gazdag, nagyon gazdag, aki sosem jut a fényre, és mindent magába gyűjt, hogy elgondolással a saját maga által feltámasztott teljességben élhessen, mondta kissé eszelősen, és máris hátat fordítva a társaságnak, a szálloda biztonságos hallja felé indult. Csak kevesen álltunk a közelében, de némelyeknek eszébe jutott később is ez a mondat, mások, hallótávolságon kívül, egyre csak kérdezték, hogy mi történt. A nap ugyanúgy telt, mint máskor, ettünk, ittunk, kirándultunk. A régebbi barátok többször is összedugták a fejüket, és kényszeredetten sopánkodtak, miért is kellett harminc évnek eltelnie ahhoz, hogy az asszony újra szájára vegye gyermeke létezésének kissé túlzott természetességgel, sőt, egészen spontán módon, ám a hosszú hallgatás miatt összetorlódott, már-már mondandója értelmét maga alá gyűrő kaotikus tényét. Ezen túl már valóságos lényként, az egész családot szellemileg irányító, hallótávolságon kívüli szellemként gondoltunk rá, aki, keservesen kellett belátnunk, nemcsak fogyatékoságaink feltérképezésében volt talányosan pontos, hanem józanságunk kínosan gyötrelmes színrevitelében is a legfőbb rendezőnek mutatkozott.

Évek teltek el megint, nem tudtunk számot adni magunk sem erről a dolgról, mintha csak mi is ebben az örökké független méhben nevelődtünk és éltünk volna. Mintha a világ hallgatott volna bennünk, miközben mi mindenféle értelmetlen magyarázattal kísérleteztünk. Ezek szerint az asszony sosem mondott le, egyetlen pillanatra sem arról a számunkra különös elképzeléséről, hogy Constantin léte egy egész emberi élet, annak minden szépséges és árnyékos oldalával, hogy valóban folyamatos volt az a párbeszéd, amely őt a méhében veszteglő gyermekéhez kötötte, hogy bizonyára a tudatlanságunk és a sajátos helyzetét bénító kibeszélhetetlen öröm tette vele azt, amit velünk ugyanúgy eljátszott a világ, hogy miközben mi láthattuk a gyermekeinket, de sosem voltunk képesek belenyugodni a tőlük való és őket megsemmisítő eltávolodásba, a gyermekeink életét jellemző kuszaságba, most ő győzött, sokkal biztosabb volt a dolgában, mint mi, akik már másképpen lemondtunk arról, hogy szellemünk valamiképpen kiteljesedhet a testünkből kiszakadó, folytonosságot jelentő lényben, aki számunkra megújulást ígért szellemileg és egzisztenciálisan is.

Constantin temetése mindenkit újra összehozott, aki valaha is kapcsolatban állt a családdal. Mindannyian, öregen és betegen, az ötvenéves barátság fülledt levegőjében álltunk ott, egymás gondolatait és gesztusait rég kitanulva, de mégis belülről feltöretlenül, úgy néztünk a kis Constantinra, mintha mindannyiunkból szakadt volna ki, ő lett volna a mindenkori barátságunk jó szelleme, vagy talán mindünk külön-külön rejtetett talányos titkos járadéka, amelyet hirtelen megtestesülve benne láttunk, s nem voltunk biztosak abban, ahogy most magunkon végignéztünk, nem ő élte-e a boldogabb, a gazdagabb, bensőségebb életet, hiszen ahogy mi ott álltunk, rég megfosztva mindenünktől, igazából már nem volt semmink, fájó végtagjainkat, éppen hegedő sebeinket tapogatva, pontosan úgy éreztük, hogy nincs és nem is lesz már semmink, hogy minden fontoskodásunk, amit a világ felé mutatunk, lukacsos és bevégezhetetlen. Óvtuk magunkat ötven éven keresztül, nehogy beteges gondolataink legyenek, beteges szokásaink, érzékeltük magunk körül a világ elfajzott nyomorúságát, álságos, kopár flóráját-faunáját, ennek az örökké terhes asszonynak a béketűrő, árnyas hajlékában húztuk meg magunkat, óvtuk közösen azt a nyilvánvaló bensőségességet, amely hosszúra nyúlt másállapotából sugárzott, s mivel életünk szükségképpen nem úgy alakult, ahogy

valaha képzeltük, valójában mindig nekünk volt szükségünk rá, hogy érdemben részei legyünk az ő fájdalmasan nagyszerű titkának.

A halott kipottyant az asszony testéből, mint egy aszalt szilva. Nem volt hosszabb egy kalapácsnyélnél, és a család úgy döntött, hogy nyitott ravatalon helyezi el a holtában születettet. Ötvenkét éves volt, a legkülönösebb embertest, akit valaha holtában láttunk. Arányosan szép alakja volt, a méreteihez képest hatalmas koponyája. A természet különös törvényei szerint hosszú haja, borzas szakálla, amely majdnem egész arcát kissé árvalányhajként borította be. Karja rövid volt, de izmos, az ujjai vékonyak és hosszúak. Művészkezek, vélték egyesek, akik túl közel hajoltak a gyermekkoporsóhoz. Az arcáról nehéz lett volna akármit is mondani, mintha a kő, amit egész életében megszakíthatatlanul nehéz csákánnyal őrölt, most magán viselte vak csapásainak helyszűke miatti forradásait.

Az egyház távol tartotta magát a temetéstől. A sírásók, meglátva a testet, elszeleltek. A gondnok, akit a szertartás lebonyolításáért tudtunkkal alaposan megfizettek, szintén elsőként hagyta ott a ceremóniát. A kirendelt szónok, talán csak az elfutó hivatalos személyek viselkedését látva, valahol megbújt a halottasház megett, ahova az apa a hosszan elnyúló szertartás előkészületei közben többször is elsétált, hogy az előre odarejtett borosüvegéből igyék néhány kortyot, hogy aztán egyre csak magába komorodva tántorogjon elő.

Kétségtelen azonban, hogy a legnagyobb kellemetlenséget az anya okozta a gyülekezet számára, aki végighahotázta az egész temetést, őszinte derűltég ült ki az arcára, miközben a jelenlévők próbálták kordában tartani a hisztérikusnak egyáltalán nem mondható felszabadult nevetését.

Azt hajtogatta egyre, hogy Constantint egyszerűen nem így képzelte el.

Ughy Szabina

ALTATÁS

A hat óra altatásban
lehetett volna egy perc,
egy év vagy a halál is.
Nem volt benne senki,
nem volt benne hiány,
legfeljebb átlátszó szavak,
vékonyak, mint a penge.
Annak a maradéka,
ami valaha a miénk volt,
finom, de határozott
nyomással merül el bennünk